

Werken aan Vrede

Pendle Hill pamphlet 420 van Pamela Haines, vertaling Frieda Oudakker

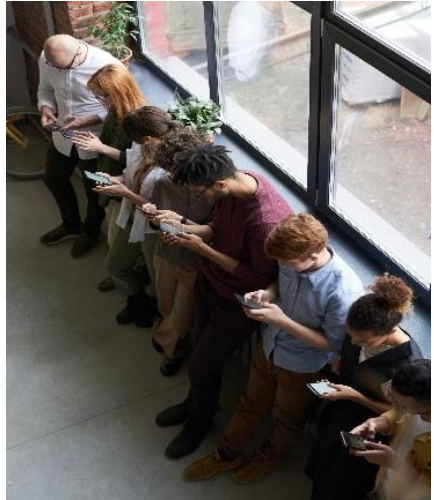
Vredesspier 4. Het kwaad van Scheiding uitdagen

‘Het kwaad’ is een heftige uitdrukking. Het is niet een woord dat we makkelijk gebruiken. Ik ben gekomen tot het punt waarop ik scheiding tussen groepen en individuen zie als een bron van kwaad tussen mensen. Ik ken niets dat meer schade aanricht in ons leven en de wereld om ons heen. Het is duidelijk dat we onze weg naar een nieuwe wereld alleen kunnen bereiken in samenwerking met anderen, of om te beginnen in onze eigen kleine groep.

Die scheiding van elkaar en het leren van vaardigheden om ons steeds opnieuw te verbinden, vraagt discipline en oefening. Het begint bij het herkennen wanneer dit aan de orde is in ons leven. Als er sprake is van ‘beter dan...’, of ‘minder dan ..’, ‘anders dan ..’, ‘geen toegang tot ..’, ‘niet welkom bij ..’, of ‘ongeïnteresseerd’ in een groep mensen, is dat altijd een teken van dit kwaad. Er is werk aan de winkel ten aanzien van gevoelens van scheiding, als we deze houding opmerken. In de samenleving zijn veel krachten die ons in die richting duwen.

We kennen een ongebreideld individualisme. Ons materialistische ethos brengt het egocentrisch najagen van individueel plezier voort, in plaats van dat we werken aan gemeenschappelijk belang. Wij zien onderdrukking van ras, klasse, geslacht, etniciteit en religie. De verschillen tussen groepen en organisaties, die dit met zich meebrengt, zijn moeilijk te overbruggen. Stemmen in de media en de politiek zetten ons tegenover elkaar en drijven ons tot een strijd met elkaar.

Gelukkig hebben we hierbij de realiteit aan onze kant: we *zijn* allemaal

Ongēinteresseerdheid in een groep (ieder heeft alleen interesse in de eigen telefoon) contrast met foto hieronder

Geïnteresseerdheid in een groep creëren

verbonden. We zijn één soort en als soort zijn we verbonden met alles wat leeft. Iedere molecuul water in onze lichamen is al biljoenen jaren in dit universum – en we delen 35 % van ons DNA met een krokodil. De wetenschap, de industriële revoluties en het misplaatste geloof van de laatste eeuwen dat we meester zijn over onze omgeving, hebben een illusie van los staan van elkaar geschapen. Scheiding is diep ingebed geraakt in onze cultuur. Niettemin is het een totale illusie.

Voor sommigen van ons is de uitdaging ons opnieuw te verbinden met het ecosysteem waar wij deel van zijn. Voor de meesten van ons, vermoed ik, is het verbinden met mensen iets wat we moeilijk vinden.

Hoe kunnen we weigeren ons te laten scheiden van de mensen in ons leven? Ik herinner mij een verhaal. Het ging om een vrouw van mijn leeftijd die niet ver bij mij vandaan woonde. Eén van haar zonen zat in de gevangenis voor moord en de andere was pas gedood. Zij moest de brokken bij elkaar rapen en haar kleinkinderen opvoeden. Hoe kon ik, met al mijn privileges, mij verhouden tot deze buurvrouw? Toch is de waarheid dat we helemaal niet zo verschillend zijn, als ik mijn idee van de dagelijkse realiteit uitbreid buiten mijn directe familie. We leven beiden te midden van onrechtvaardigheid en hartvochtigheid. We zijn beiden vanochtend levend opgestaan. We overleven beiden in een verscheurde wereld. En we moeten beiden vandaag het beste doen wat we kunnen.

Ten diepste hebben alle verschillen die ons scheiden geen werkelijkheids-waarde. Onze gezamenlijke menselijkheid overstijgt alles. Als we focussen op de verschillen scheiden we onszelf af. En toch, paradoxaal genoeg, als we weigeren de verschillen te erkennen is het juist deze weigering die diepgaande barrières veroorzaakt.

Sommige mensen kunnen dat niet zien. Vooral mensen van groepen met meer sociale of economische macht (witten, mannen, mensen met veel be-

zit, globaal gezien mensen van het noordelijke halfmond) veronderstellen makkelijk dat onze ervaringen de norm zijn. Dat iedereen het goed zou hebben als ze maar gewoon meededen. We zien de verschillen wel. Maar toch kiezen we er toch vaak voor om te focussen op onze overeenkomsten. We zeggen: “Laten we het niet hebben over de zaken die ons scheiden.” We zeggen: “Laten we de onder-

*Focus op overeenkomstig belang,
niet op verschillen*

werpen die vol emoties en pijn zijn vermijden. Laten we fatsoenlijke individuen zijn die in individuele interactie met elkaar omgaan op grond van wat we gemeenschappelijk hebben”.

De keus om het gemeenschappelijke te vinden trekt mensen aan die een hekel aan conflicten hebben. Zij wensen de onderdrukking weg, vanuit het wanhopige idee, dat de situatie niet echt zo heel erg slecht is. Toch houdt deze houding de scheiding in stand, door alle ervaringen buiten het gesprek te houden met racistische, etnische, klasse en religieuze identiteiten en interactie. Als we deze ervaringen niet benoemen en erover praten, kunnen mensen er niet zeker van zijn dat we weten dat zij bestaan. Daardoor kunnen ze er niet zeker van zijn dat ze gezien worden, zoals die zwarte vrouwen aan mijn eettafel uit het vorige hoofdstuk. Juist het proces van het benoemen van onze verschillen begint, dat wat ons scheidt, te ontcrachten. Juist het uitspreken ervan helpt ons meer naar elkaar toe te groeien.

Weinigen van ons zijn erg goed in het onder ogen zien en benoemen van verschillen. We glijden weg in zelfverwijt, of we worden ons zo plotseling bewust van de verschillen dat we onze natuurlijke neiging tot contact maken voorbij laten gaan. Onze focus moet gericht blijven op het doel: op de kans om echt contact met

elkaar te maken – niet op de *waarheid* van verschillen en niet op de *waarheid* van overeenkomsten.

Een wijze vriend deed eens de suggestie om in ons dagelijks leven contacten te maken met anderen als we binnen ons eigen kringetje geen mensen tegenkomen waarvan we door ras of klasse gescheiden zijn geweest.

Om contact met anderen te maken heb je die intentie nodig. Het vraagt om een besluit om veel ongemak te verdragen en de bereidheid om massa's fouten te maken. Ik herinner mij dat ik mij uiteindelijk realiseerde dat mijn strategie om fouten te vermijden, door voorzichtig en stil te zijn, door mij niet duidelijk uit te spreken en buiten het middelpunt van de belangstelling te blijven, gewoon weer een andere fout was. Ik liet gelegenheden om contact te maken en pogingen om mij uit te spreken voorbij gaan. Voortgang in het aanknopen van contacten met mensen uit andere culturen vraagt om

Samen kennis opbouwen in een andere cultuur

acties die gevoelens van vernedering en afwijzing met zich mee kunnen brengen. Het houdt in pijnlijke dingen leren die we liever niet onder ogen zien, over de wereld en onszelf. Het vraagt oefening. Deze scheiding door ras, etniciteit en klasse was niet onze keus. De families waarin we geboren zijn en de omstandigheden waarin we opgroeiden schiepen ons gevoel van afgescheidenheid. De meesten van ons zouden zeggen dat dat niet is wat we willen. Maar als de scheiding onze leefstijl of politieke keuzes omvat voelen we ons vaak meer comfortabel bij onze *eigen* mensen, en plaatsen we anderen in de categorie ‘anders’. Er kunnen plaatsen en tijden zijn voor afzondering – in gemeenschap of geloof, in projecten gebaseerd op een gezamenlijke filosofie – maar zonder regelmatig contact met de ‘anderen’ ligt het gevaar om de hoek om in de valkuil van zelfrechtvaardiging te vallen. Precies zoals racisme floreert zolang we tevreden zijn met de gelegenheid om vanuit het eigen wereldbeeld de ervaringen en het gedrag van de anderen te verklaren.

Mensen met een gezamenlijk geloof doen het zelfde. We gedragen ons alsof het ons ontslaat van de verplichting ons in elkaar te verdiepen. We hebben als land nogal wat op ons bord gekregen. Veel zaken waarbij het bijna onmogelijk is om niet één kant te kiezen. Maar er zijn ook *echte* vragen: Wat vraagt de heiligheid van het leven van ons? Wat is de waarde van verscheidenheid? Wat is de essentie

van democratie? Welke waardes maken ons leven zinvol? Waarin geloven we diep genoeg om ervoor te lijden? Wat is het meest wezenlijke wat deugt aan ons land? Wat is misbruik van het vrije woord? Welke verantwoordelijkheid dragen we voor onze ‘buren’? *Wie is onze buur? Wie is te anders* om te kunnen respecteren? Wat is het meest kostbare van onze natuur, de omgeving? Hoeveel is genoeg? Waarvan worden onze kinderen wijs? Dit zijn vragen die niets te maken hebben met twee kanten aan een zaak. En op een dieper niveau: Wat beangstigt jou? Wat maakt je ziek?

Wie is mijn buur in deze wereld?

Wat betreft je? Om verder te komen dan muggenziften en eigen posities te verdedigen moeten we de gelegenheid zoeken en oefenen om relaties opbouwen door elkaar dit soort vragen te stellen.

Als we werkelijk waarde hechten aan de waarheid hebben we niets te verliezen, maar alles te winnen bij op zoek te gaan naar elkaars hart en respectvol elkaars gedachtewereld tegemoet te treden. We zullen onze angsten onder ogen moeten zien, want bang zijn we al. We kunnen een muur van zelfverdediging om ons heen optrekken tegenover wat gevaarlijk voelt aan degenen waarmee we het niet eens zijn. We kunnen ook leren luisteren naar de waarheid van de ander, zodat we een spiritueel schild hebben dat ons veilig meeneemt, diep het 'vijandelijke' gebied in.

Hoe kunnen we anders een discipline ontwikkelen die de scheiding uitdaagt? Als we eraan denken als aan een avontuur zijn er veel manieren om het in praktijk te brengen: onszelf in onbekende situaties brengen; deelnemen aan nieuwe culturen en die ondergaan en onderzoeken; een nieuwe taal gebruiken, hoe ongemakkelijk en gebrekkig ook; ons tempo genoeg vertragen om op te merken wat we kunnen leren van degenen die door onderdrukking, leeftijd, of gebrekkigheid naar de zijkant van de samenleving zijn gemanoeuvreed; ons een houding eigen maken van verwelcoming van verschillen.

Misschien zelfs nog een grotere uitdaging: proberen zélf anders te zijn. Probeer je iets voor te stellen dat totaal buiten de diep geïntegreerde normen van individualisme en zelfgenoegzaamheid ligt

die zo'n groot, maar onuitgesproken deel uitmaken van onze Protestantse cultuur. Als we steeds klaar staan om onze mening te geven, kunnen we onze mond houden en de groep zaken laten regelen zonder onze wijsheid. Als we een voorkeur hebben voor de veiligheid van de stilte: ons uitspreken en mengen in discussies. Hulp vragen als we denken wij dat niet nodig te hebben, of feedback als we er niet van houden om dat te horen. Erbij blijven en dingen proberen, zelfs als we er niet goed in zijn. Bereid zijn om je te begeven op gebieden van diep persoonlijk ongemak. Dat kan enorm behulpzaam zijn om te bouwen aan nabijheid met degenen die dat meestal moeten doen.

Als we al deze stappen gaan zetten, zal de scheiding oplossen.

Verwelkomen van verschillen